

Μια νέα προϊστορική θέση στη Λέσβο

«Λέγουσιν ότι πρώτος κατέσχε την Λέσβον, ἔρημον οὖσαν», Ξάνθος ὁ Τριόπου, ὅστις μεταθάς ἐξ Ἄργου εἰς τὴν Λυκίαν ἀρχηγὸς ἀποικίας Πελασγῶν, καὶ κατασχὼν μέρος τι τῆς Λυκίας, ἐπὶ τίνα χρόνον, ὑστερον δὲ περάσας εἰς Λέσβον, ἔρημον οὖσαν, τὴν μὲν χώραν τοῖς λαοῖς ἐμέρισε, τὴν δὲ νῆσον ἀπὸ τῶν κατοικοῦντων αὐτὴν Πελασγῶν, Πελασγίαν ὠνόμασε, τὸ πρῶτον καλουμένην Ἴσσαν»¹.

Στὴ Λέσβο τὰ σημάδια τῆς προϊστορίας εἶναι αρκετά. Πριν τῆ «μετανάστευση» τῶν Αἰολικῶν φύλων, τὴν παραγμένη αὐτῆ ἐποχῆ τῶν μετακινήσεων τῶν λαῶν, ἐπάνω στο νησί θρῖσκονται οἱ «Πελασγοί» τοῦ θρύλου. Ὄνομα ἀρεστὸ στους ἀρχαίους μας προγόνους.

Στὴν πρῶτη περίοδο τοῦ Ορειχάλκου (2800-2000 π.Χ.) ἕνας λαμπρὸς πολιτισμὸς ἀναπτύσσεται, γνωστὸς ὡς «Πολιτισμὸς τοῦ ΒΑ Αἰγαίου». Με κέντρο τῆς

Τροία (2ῆ πόλη) ἐξαπλώνεται στὴ Μικρὰ Ἀσία, ἴσως στὰ παράλια τῆς Θράκης, στὴ Λήμνο, στὴ Λέσβο, στὴ Χίος². Αἰξιόλογο «αστικό» κέντρο ἡ Πολιόχνη στὴ Λήμνο³, ἀξιόλογος οἰκισμὸς τοῦ Ἐμπορίου στὴ Χίος⁴.

Στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Λέσβου ἡ ἀρχαιολόγος Λαμπ ἀνασκάπτει στὴ Θερμῆ πέντε διαδοχικὰ στρώματα ἐνὸς μεγάλου οἰκισμοῦ, ποῦ κατοικήθηκε ἀπὸ το 2400 ἕως το 1200 π.Χ. Δίπλα στὴ θάλασσα.

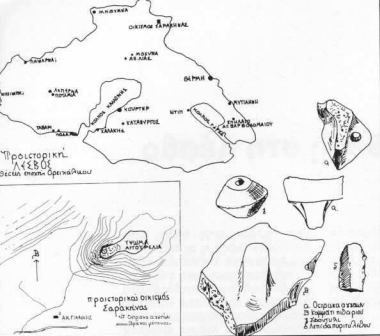
Ἀνάλογος με αὐτὸν, ἴσως καὶ μεγαλύτερος, σύμφωνα με τὰ ἐπιφανειακά του εὐρήματα, πρέπει να ἦταν καὶ ὁ οἰκισμὸς στὴ θέση Κουρτήρ⁶ τοῦ Λισθορίου. Παρθαλάσιος, στὸ εσωτερικὸ τοῦ κόλπου τῆς Καλλονῆς, δὲν ἔχει ἀνασκαφῆ.

Πιο κάτω, στὴν ἴδια παραλία, στὶς Χαλακιές τῆς Νυφίδας, ὑπῆρχε ἀκόμα ἕνας οἰκισμὸς⁷. Ἴσως μεγάλοι οἰκισμοὶ να ὑπῆρχαν καὶ στὶς θέσεις τῶν σημερι-

νῶν πόλεων (τῆς πάλαι ποτὲ Αἰολίδας), ἀφοῦ ἡ σκαπάνη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Υπηρεσίας ἐβγάλε στο φῶς ὀρισμένες ἐνδείξεις στὴ Μυτιλήνη καὶ στὴ Μήθυμνα. Διάσπαρτα ὅμως στὸ νησί θρῖσκονται ἀπομεινάρια αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ὅπως λίθινα εργαλεῖα καὶ ὄστρακα ἀπὸ αγγεῖα, ποῦ φαίνεται ὅτι ἀνήκαν σε μικρότερες ἐγκαταστάσεις, ὅπως π.χ. σε ἀγροτικὸς οἰκισμοῦς. Χαρακτηριστικά εἶναι τὰ αγγεῖα ἀπὸ τὸ σπήλαιο τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου στὸ Καγιάνι, οἱ θέσεις Λέπερνα καὶ Ποταμιὰ τῶν Χιδήρων⁹, ἡ Πλάτη τῶν Νέων Κυθωνίων (ὄστρακα), ὁ Κατάπυργος¹⁰ τοῦ Λισθορίου, ὁ Ποδαράς¹¹ καὶ τὸ Ταβῆρι τοῦ Μεσότοπου, ὅπου παρατηροῦνται ἰχνη προϊστορικῶν οἰκισμῶν. Ἐπίσης στὸν λόφο τοῦ Προφήτη Ἡλία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς¹² καὶ στὴν Ἀντικρινὴ Μόσυνα (εργαλεῖα καὶ ὄστρακα αγγείων). Εἶχε λοιπὸν τὸ νησί ἐκεῖνη τῆ

Ύψωμα Αγγουρέλια (καὶ ὁ Αἰ-Γιάννης).

Κορμάτιο πηθάρου με λαθή.

Πέτρινο γουδί.

Όστρακα αγγείων.

μακρινή εποχή, «αστικά» τρόπον τινά κέντρα, αφού «ο οικισμός στη Θερμή δεν υπήρξε ποτέ αγροτικός»¹³ (ίσως να ήταν και στο Κουρήτη τέτοιος), και μικρότερους, πολύ περισσότερους οικισμούς, μάλλον αγροτικούς [πίνακας].

Στη ΒΑ Λέσβο, στη μεγάλη περιοχή της Σαρακήνας όπου τώρα εκτρέφει εκατοντάδες ζώα του Μανταμάδου, ανακαλύφθηκε η θέση ενός ακόμα προϊστορικού οικισμού, άγνωστου ως τώρα. Το εξωκκλήσι του Αι-Γιάννη, μέσα σε επίπεδη έκταση, σηματοδοτεί την περιοχή. Στα ανατολικά του το ύψωμα Αγγυρέλια δεσπόζει σε όλη την έκταση γύρω. [φωτ.] Η κορφή του είναι επίπεδη και σχηματίζει ένα ωοειδές πλάτωμα (100Χ50 μ.) που αφορίζεται από κάβητα κομμένα θράχια ύψους 5-6 μέτρων. Από ανατολικά μόνο συνεχίζεται ομαλά στο οροπέδιο. Αυτό λοιπόν το πλάτωμα, που έχει διαμορφωθεί στα «σέτσια»

του ελαιώνα, είναι γεμάτο από όστρακα αγγείων (φαιά, μελανά), παρόμοιων των άλλων θέσεων του νησιού. Σωροί από αλάξευτες πέτρες δείχνουν το υλικό των σπιτιών (φαίνονται λίγα θεμέλια). Ανάμεσά τους, λαξευμένα στον τραχείτη γουδιά, μικρές σπασμένες αξινούλες, λεπίδες από πυριτόλιθο. Ένα πήλινο σφοντύλι, ανάλογο της απέναντι Τροίας, δείχνει την οικιακή κατεργασία του μαλλιού. Ένα πιθάρι σπασμένο (πάχους 2,5-3 cm). Ο πυριτόλιθος σε αφθονία και σε διάφορους χρωματισμούς [φωτ.]. Το χείλος του βράχου το ζώνει περίβολος από αλάξευτες πέτρες πάχους 70-80 εκ. Ήταν λοιπόν ένας οχυρωμένος μικρός οικισμός, που εκμεταλλευόταν τη γύρω πεδινή έκταση. Μια ακρόπολη. Στο υπόλοιπο οροπέδιο δεν υπάρχει κανένα σημάδι. Στα ΒΑ το ύψωμα «κατηφορίζει» στη μεγάλη πεδιάδα της «Λαγκάδας», ένα «πέρασμα» από τα ανατολικά παράλια στο εσωτερικό. Απέναντί του, στην άλλη της πλευρά, μετά από αιώνες έσθησε ένα οχυρό της για να το ελέγχει η αρχαία «Μήθυμνα»¹⁴.

Βιβλιογραφία

1. Διδώφωρος Σικελιώτης: Ευσταθίου Γεωργιάδου. Λεσθιακά 1849. Ανατύπωση 1973, σελ. 45.
2. Τροία: Ανασκαφές και ευρήματα του Ερρίκου Σλήμαν. Αθήνα 1985.
3. Η Λήμνος: Τάσος Δ. Κασιδιέλης κ.ά., 1982.
4. Χίος: Ιστορία και τέχνη. Νομαρχία Χίου, 1988.
5. W. Lamb: Themi. Excavations at Themi in Lesvos. Cambridge 1936.
6. Ι. Κοντή: Λέσβος και η Μικρασιατική της περιοχή, 1973, σσ. 359-360.
7. ως 6 και Χαριτυνιδής.
8. ως 6, σ. 210.
9. Μάκης Αξιώτης: Οι προϊστορικές αξινούλες των Χιδήρων. Εφ. Αιγαίου, 28-9-88.
10. ως 6.
11. Πάνου Κοντέλη: «Ο κόσμος ο μικρός», τόμ. Ι. Κείμενο Βαλαθάνη.
12. Μίλητ Παρασκευαΐδη: Ο προϊστορικός οικισμός του Λόφου προφήτη Ηλία Αγ. Παρασκευής Λέσβου. Λεσθιακά, τόμ. Ζ', 1978, σ. 161.
13. Ι. Κοντή: Λεσθιακό πολύπτυχο, 1973, σ. 11.
14. Μάκης Αξιώτης: Ένα άγνωστο οχυρό της Αρχαίας Μήθυμνας. Αρχαιολογία, τεύχ. 38, σ. 75.